

Neurokybernetika

Jakub Rada - Fakulta aplikovaných věd ZČU

Semestrální práce KKY/HKUI - Prosinec 2019

1 Úvod

V této práci bych Vám rád představil pojem "neurokybernetika". Začnu představením tohoto pojmu a jeho uplatněním, stručně vysvětlím přenos signálů v neuronech a nakonec představím pojem "neuronové sítě" což je vlastně nejdůležitější část neurokybernetiky.

2 Neurokybernetika jako pojem

Co si ale představit pod pojmem "neurokybernetika"? Předpona -neuro nám napovídá, že půjde o něco s nervovým systémem a slovo kybernetika zase že půjde o řízení nějakého systému. Z toho nám vyplývá že by mohlo jít o řízení nervového systému. A to není vůbec daleko od pravdy. Ve skutečnosti totiž neurokybernetika zkoumá jednotlivé části nervového systému, jako například neurony či neuronové sítě, ale i nervový systém jako celek z hlediska řízení a vzniku a přenosu informací. Mezi nejdůležitější metodické prostředky patří modelování a simulace. Každý nervový systém má jistou hierarchistickou strukturu. Na základě této struktury můžeme dělit modely podle určitých kritérií.

2.1 Přenos signálů v neuronech

Základní stavební jednotkou nervových systémů vyšších organismů se nazývají neurony. Liší se tvary, velikostmi i funkcemi. Člověk má těle běžně kolem 15 až 25 miliard neuronů a 300 miliard kontaktních ploch, takzvaných synapsí. Nervová buňka, neboli neuron, se skládá z těla, dvou typů výběžků (dendritů a axonů) a dokáže přijmout určitou formu signálu a odpovědět speciálními signály, vést je a vytvářet speciální funkční kontakty (synapse) s ostatními neurony, efektory nebo receptory. Každopádně jak je vlastně tento signál veden? Mezi vnitřkem neuronu a vnějším prostředím je rozdíl elektrického potenciálu asi 70 mV. Toto se nazývá "klidový membránový potenciál", který je záporný a vzniká na základě rozdělení kladných a záporných iontů. Vně neuronu je vysoká koncentrace iontů Na^+ a uvnitř neuronu je malá převaha iontů K^+ , které mohou po koncentračním spádu z buňky unikát, jsou ale zadržovány záporně nabitými ionty fosforečnanů a bílkovin. Předpokladem pro signální

činnost nervové soustavy jsou elektrické a chemické gradienty mezi vnějším a vnitřním neuronu. Tyto gradienty jsou udržovány aktivním transportem: sodíko-draslíkovou pumpou. Průchod vzruchu je způsoben nervovou stimulací, což znamená, že se mění propustnost plazmatické membrány pro Na^+ a K^+ . Nejdříve dochází k otevření Na^+ kanálů. Ionty se pohybují po koncentračním spádu do buňky, kde dochází k vychýlení membránového potenciálu, tedy k "depolarizaci" a vzniká nervový signál. Poté se kanály Na^+ uzavírají a otevírají se K^+ kanály. Draslík proudí ven z neuronu a dochází k repolarizaci, tedy k návratu na původní potenciál.

2.1.1 Model umělého neuronu

Existuje spousta modelů neuronů. Od těch nejjednodušších, které využívají nespojité přenosové funkce, až po ty nejsložitější, jež popisují téměř každý detail chování neuronu živého organismu. Jedním z dnes nejpoužívanějších modelů je ten popsáný McCullochem a Pittsem:

$$Y = S \left(\sum_{i=1}^N (x_i w_i) + \Theta \right) \quad (1)$$

Kde "x" jsou vstupy neuronu, "w" jsou synaptické váhy, "theta" je práh, S(x) je přenosová funkce neuronu a Y je výstup neuronu.

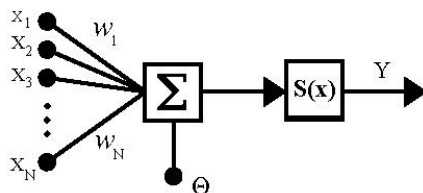

Figure 1: Model neuronu

2.2 Neuronové sítě

Mezi hlavní úkoly neurokybernetiky patří studium biologických neuronových sítí a jejich modelování umělými neuronovými sítěmi. Dříve než budeme definovat a podrobněji popisovat různé typy neuronových sítí a jejich realizace, všimněme si rozdílů mezi konvenčními počítačovými systémy a systémy budovanými na principech neuronových sítí. Konvenční počítačové systémy a systémy budované na principech neuronových sítí. Konvenční počítačové systémy pracují převážně podle předem daného přesného postupu - algoritmu, podle něhož se sériově zpracovávají jednotlivé dílčí operace. Tyto systémy jsou výhodné při řešení úloh vyžadujících velmi rychlé a přesné zpracování velkého počtu numerických nebo logických úkonů. Naproti tomu neuronové systémy uskutečňují velmi vysoký počet dílčích operací současně a pracují bez předem zadaného přesného algoritmu. Činnost neuronové sítě je založena na procesu učení a probíhá ve dvou

etapách. V etapě učení (trénování, adaptace) se síti postupně předkládají určité vzory z trénovací množiny a nastavují se vlastnosti výkonných prvků tak, aby se neuronová síť postupně adaptovala k optimálnímu řešení dané úlohy. Cílem učení neuronové sítě je nastavit síť tak, aby dávala co nejpřesnější výsledky. V biologických sítích jsou zkušenosti uloženy v dendritech. V umělých neuronových sítích jsou zkušenosti uloženy v jejich matematickém ekvivalentu - váhách. Učení neuronové sítě rozlišujeme na učení s učitelem a učení bez učitele. Fáze učení neuronové sítě bývá nazývána adaptivní. Po adaptaci sítě se přejde na pracovní etapu, ve které naučená síť realizuje dané požadavky.

3 Zdroje

<http://www.biomach.cz/biologie-cloveka/nervova-soustava>

Holčík J: Modelování a simulace biologických systémů. Nakladatelství ČVUT 2006

<https://cs.wikipedia.org/wiki/Biokybernetika>

<https://wikisofia.cz/wiki/Kybernetika>